

Warszawa, 30 marca 2016 r.

Apel Unii Metropolii Polskich w sprawie polityki osiedleńczej Rzeczypospolitej Polskiej

Rząd RP, wraz z samorządami terytorialnymi oraz społecznie odpowiedzialnym i innowacyjnym biznesem, powinien sformułować i konsekwentnie prowadzić krajową politykę osiedleńczą w perspektywie zarówno kilku lat - do 2020 r., jak i kilku dekad - do 2050 r.

We współczesnym świecie, zwłaszcza w Europie, każdy człowiek, szczególnie młody, ma niemalże nieograniczoną możliwość wyboru miejsca osiedlenia się. W ostatnich kilkunastu latach wielu naszych rodaków zdecydowało się na pracę i zamieszkanie w bogatszych krajach. W skali masowej dotyczy to przede wszystkim studentów i absolwentów szkół wyższych. Władze publiczne, niezależnie od ich politycznych barw, uczyliły niewiele, aby wybierali oni na miejsce życia Polskę, a nie inne kraje.

Polityki: demograficzna, miejska, mieszkaniowa, migracyjna, obszarów wiejskich, prorodzinna, przestrzenna, regionalna, zatrudnienia i inne - mające istotny wpływ na decyzje osiedleńcze młodych ludzi - były prowadzone niekonsekwentnie. Nie przywiązywano także wystarczającej wagi do ich wzajemnej spójności.

Brak polityki osiedleńczej jest szczególnie kosztowny w przypadku pochodzących z mniejszych miejscowości utalentowanych studentów, którzy po ukończeniu nauki nie zamierzają do nich wracać. Państwo polskie nie ma dla nich żadnej oferty poza nieefektywnymi programami mieszkaniowymi. Tymczasem władze zamożnych krajów Europy Zachodniej i Ameryki Północnej wabią wyrafinowanymi pakietami osiedleńczymi najzdolniejsze młode osoby zza granicy, w tym oczywiście także z Polski.

Problem utraty potencjalnych liderów podnosimy jako szczególnie istotny, bowiem nasze państwo musi sprawnie funkcjonować w coraz trudniejszych warunkach. Sytuacja demograficzna ma znaczenie podstawowe. Wg prognozy GUS, do 2050 r. ludność Polski zmaleje o prawie 5 milionów. Natomiast liczba osób w wieku 65+ wzrośnie o 5,4 miliona, do jednej trzeciej populacji.

Niewątpliwie potrzebne są różnorodne i skoordynowane działania zachęcające młodych Polaków do pozostania w kraju oraz efektywna polityka prokreacyjna. Należy jednak podkreślić, że w obecnej sytuacji demograficznej Polski nie wystarczą one do odwrócenia negatywnego trendu. Ich uzupełnieniem powinna być aktywna polityka imigracyjna. Jako prezydenci głównych miast Polski staramy się, aby panująca w nich atmosfera gościnności i poszukiwań twórczych przyciągała ludzi także spoza Polski i sprzyjała wzajemnemu porozumieniu „tubylców” i nowych mieszkańców. Za prawdziwą uznajemy tezę, że saldo migracji jest miarą jakości życia.

Polska po 1989 roku nie ma polityki osiedleńczej w kompleksowym rozumieniu tego pojęcia. Jej namiastki są rozproszone w ponad 2,5 tysiącu gmin, które w sposób cząstkowy odnoszą się do zagadnień osiedleńczych, np. dysponując mieszkaniem komunalnymi, uchwalając studia uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Ich działania w żaden sposób nie są jednak skoordynowane. W efekcie np. plany miejscowe zawierają ofertę na osiedlenie 90 mln osób, zaś studia uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego gmin - 300 mln osób. Ponadto „warunki zabudowy” pozwalają na lokalizację nowych budynków mieszkalnych niemal

wszędzie przy braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Taka sytuacja gigantycznie powiększa koszty budowy i eksploatacji infrastruktury, powoduje też ogromne straty ekologiczne i krajobrazowe.

Tworzenie krajowej polityki osiedleńczej należy zacząć od rewizji tradycyjnego podziału wieś - miasto. Najszybciej rozwijające się gminy kraju - te na obrzeżach obszarów metropolitalnych - to gminy formalnie wiejskie. Warunkiem skuteczności polityk wyrażanych terytorialnie jest rozróżnienie obszarów funkcjonalnych silnie lub słabiej zurbanizowanych, zgodnie z podziałem regionów Unii Europejskiej na metropolitalne i niem Metropolitalne, opisanym w 6. raporcie kohezyjnym Komisji Europejskiej z 2014 r.

Z kolei wśród obszarów metropolitalnych (miejskich) specjalne polityki muszą dotyczyć tych, które straciły podstawy bytu w wyniku przemian rynkowych. W latach 1990-2015 populacja łódzkiego regionu metropolitalnego zmalała o 137 tys. osób, a katowickiego - 373 tys. Ponadto, wg cytowanej prognozy GUS, do 2050 r. łódzki region metropolitalny straci 229 tys. mieszkańców, a katowicki - 621 tysięcy. Jest niemożliwe, aby samorządy, bez pomocy centralnych władz państwa, rozwiązały problemy Łodzi i konurbacji katowickiej.

UMP apeluje, aby krajowa polityka osiedleńcza w jej różnych aspektach stała się przedmiotem prac zespołów Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego.

Przede wszystkim należy stworzyć i nadać moc prawną narzędziom, przy pomocy których można by precyzyjnie opisywać i mierzyć migracje wewnętrzne i zewnętrzne. Pomiar nie powinien opierać się, jak dotychczas, na obowiązku meldunkowym, który od dawna jest fikcją. Trzeba w tym celu implementować instrumenty stosowane w państwach, w których nie istnieje obowiązek meldunkowy.

W państwach o ustabilizowanej demokracji i gospodarce rynkowej rozwinięto na najwyższym poziomie urbanistykę, stanowiącą kluczową dziedzinę kształtowania polityki osiedleńczej. Dotyczy to np. Wielkiej Brytanii, która ponadto wyróżnia się skutecznością pakietów osiedleńczych. Czerpanie wiedzy od ekspertów zagranicznych jest wpisane w projekt Krajowej Szkoły Urbanistyki (przestawiony przez UMP i wprowadzony do Krajowej Polityki Miejskiej), a także w koncepcję start-upowego miasteczka hipotecznego dla młodych, którą UMP obecnie przedkłada do dyskusji.

Polityka osiedleńcza z natury jest długookresowa. Efekty zobaczymy dopiero po wielu latach. Proponujemy dwie perspektywy tej polityki: 2020 i 2050. Rok 2020 to koniec bieżącej perspektywy finansowej UE i prawdopodobny koniec okresu, w którym Polska jest beneficjentem netto pomocy zachodnich krajów UE. Natomiast rok 2050 to kres aktywności zawodowej dzisiejszych 30-40 latków, stopniowo przejmujących odpowiedzialność za sprawy publiczne.

Rafał Dutkiewicz

Prezydent Miasta Wrocławia
Prezes Zarządu UMP

Hanna Gronkiewicz-Waltz

Prezydent m.st. Warszawy
Przewodnicząca Rady UMP